

Kohtulahendite kogumik

Kohtuasi C-244/13

Ewaen Fred Ogieriakhi
versus
Minister for Justice and Equality jt

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud High Court (Iirimaa))

Eelotsusetaotlus — Direktiiv 2004/38/EÜ — Artikli 16 lõige 2 — Alaline elamisõigus kolmanda riigi kodaniku puhul, kes on liidu kodaniku pereliige — Abikaasade kooselu lõppemine — Kohene kooselu alustamine teiste elukaaslastega viie aasta pikkuse pideva elamisperioodi jooksul — Määrus (EMÜ) nr 1612/68 — Artikli 10 lõige 3 — Tingimused — Liidu õiguse rikkumine liikmesriigi poolt — Asjaomase rikkumise laadi analüüs — Eelotsusetaotluse esitamise vajadus

Kokkuvõte – Euroopa Kohtu otsus (teine koda), 10. juuli 2014

- Liidu kodakondsus — Õigus vabalt liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil — Direktiiv 2004/38 — Alaline elamisõigus kolmanda riigi kodaniku puhul, kes on liidu kodaniku pereliige, ja kes on nimetatud alalise elamisõiguse omandanud vastuvõtvast liikmesriigis — Selle õiguse omandamine kolmanda riigi kodaniku poolt viie aasta pikkuse pideva perioodi jooksul liidu kodanikuga vastuvõtvast liikmesriigis koos elamise alusel — Enne direktiivi ülevõtmise tähtaega seaduslikult täitunud perioodid — Kaasaarvamine — Elamisperiood, mis peab vastama nii direktiivis 2004/38 ette nähtud tingimustele kui ka elamisperioodi kestel kehtinud liidu õiguse kohastele tingimustele — Abikaasad, kes on otsustanud lahku minna ja alustada viie aasta pikkuse pideva elamisperioodi jooksul kooselu teiste elukaaslastega — Mõju puudumine*
(Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2004/38, artikli 16 lõige 2)
- Isikute vaba liikumine — Töötajad — Pereliikmete elamisõigus — Perekonnaliige, kes ei ole liikmesriigi kodanik — Selle liikmesriigi kodanikest töötajate puhul tavaliseks peetava elamispinna käsutusse andmisega seotud tingimus — Perekonna püsivalt ühe katuse all elamise nõude puudumine — Tingimus, mida nõutakse ainult liikmesriiki vastuvõtmise tingimusena*
(Nõukogu määrus nr 1612/68, artikli 10 lõige 3)
- Eelotsuse küsimused — Euroopa Kohtusse pöördumine — Kahju hüvitamise hagi menetlemise raames otsustav asjaolu, kas liidu õigust on ilmselgelt rikutud — Puudumine*
(ELTL artikkel 267)

1. Direktiivi 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil, artikli 16 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et kolmanda riigi kodanikku, kes on viie järjestikuse aasta kestel enne selle direktiivi ülevõtmise kuupäeva elanud liikmesriigis kui selles liikmesriigis töötava liidu kodaniku abikaasa, tuleb lugeda eelnimetatud sättes

ette nähtud alalise elamisõiguse omandanuks, olgugi et nimetatud perioodi jooksul otsustasid abikaasad minna lahku ja hakata elama muude elukaaslastega ning alates sellest ajast ei pakkunud kõnealusele kodanikule elamispinda ega andnud seda tema käsutusse tema liidu kodanikust abikaasa.

Kui viie aasta pikkune pidev elamise periood on täidetud tervikuna või osaliselt enne direktiivi 2004/38 ülevõtmise tähtaega, peab selleks, et tugineda nimetatud direktiivi artikli 16 lõike 2 alusel alalisele elamisõigusele, vastama kõnealune periood nii asjaomases direktiivis ette nähtud tingimustele kui ka elamisperioodi kestel kehtinud liidu õiguse kohastele tingimustele. Selles osas tuleb märkida, et direktiivi 2004/38 artikli 16 lõike 2 analüüsimisel on Euroopa Kohus otsustanud, et liidu kodaniku pereliikmete, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, alalise elamisõiguse omandamine sõltub igal juhul esiteks sellest, kas see kodanik ise vastab selle direktiivi artikli 16 lõikes 1 sätestatud tingimustele, ja teiseks, kas nimetatud perekonnaliikmed on vastaval ajavahemikul elanud temaga koos. Kuivõrd nimetatud direktiivi artikli 16 lõige 2 seab liidu kodaniku perekonnaliikme alalise elamisõiguse omandamise tingimuseks selle, et ta on seaduslikult elanud „koos” liidu kodanikuga viie aasta pikkuse pideva perioodi jooksul, siis tõusetub küsimus, kas abikaasade lahkuminek kõnealuse perioodi jooksul – kuna puudub mitte ainult kooselu, vaid ka tegelik abieluline kooselu – takistab tegemast järeldust, et see tingimus on täidetud. Selles osas – nagu ilmneb ka kohtuotsustest Diatta (267/83) ja Iida (C-40/11) – ei saa abielusuhteid pidada lõppenuks, kui abielu ei ole lõpetanud pädev ametiasutus ja viimasega ei ole tegemist juhul, kui abikaasad elavad lihtsalt lahus, isegi kui neil on kavatsus hiljem lahutada, mis tähendab, et abikaasa ei pea tuletatud elamisõiguse omamiseks tingimata elama pidevalt koos liidu kodanikuga. Järelikult on alalise elamisõiguse omandamiseks vastavalt direktiivi 2004/38 artikli 16 lõikele 2 muutunud oluliseks asjaolu, et abikaasad mitte ainult ei lõpetanud kooselu, vaid elasid koos muude elukaaslastega.

(vt punktid 32, 34, 36–38, 47 ja resolutsiooni punkt 1)

2. Määruse nr 1612/68 artikli 10 lõikes 3 liikmesriigi kodanikust töötajale kehtestatud nõue, et tal peab olema oma pere jaoks elamispind, mida peetakse piirkonnas, kus ta töötas, tavaliseks selle riigi kodanikest töötajate puhul, on täidetud, kui see töötaja on lahkunud ühisest elukohast ja kui abikaasa on hakanud elama uue elukaaslasega uues elukohas, mida ei ole abikaasale pakkunud ega tema käsutusse andnud asjaomane töötaja.

Artikli 10 lõige 3 ei nõua samuti seda, et asjaomane pereliige elaks seal pidevalt, vaid üksnes seda, et töötajal oleks oma pere jaoks eluase, mida saab pidada tavaliseks, mistõttu ei saa vaikumisi eeldada nõuet, et perekond peab elama püsivalt ühe katuse all.

Lisaks on tavaliseks peetava elamispinna kasutamise tingimus üksnes tingimus, mida nõutakse iga pereliikme vastuvõtmiseks töötajaga samasse riiki, mistõttu saab sellest sättest kinnipidamist igal juhul hinnata vaid sel ajal, mil kolmanda riigi kodanik alustas vastuvõtvast liikmesriigis kooselu liidu kodanikust abikaasaga.

(vt punktid 43, 45 ja 46)

3. Asjaolu, et liidu õiguse rikkumisest tuleneva kahju hüvitamise nõude raames on siseriiklik kohus pidanud vajalikuks esitada eelotsuse küsimuse, mis puudutab põhikohtuasjas kõne all olevat liidu õigust, ei tule pidada otsustavaks teguriks, et teha kindlaks, kas see liikmesriik on toime pannud liidu õiguse ilmse rikkumise.

Lihtsalt eelotsuse küsimuse esitamine ei saa piirata põhikohtuasja lahendava kohtu vabadust. Vastus küsimusele, kas liidu õiguse rikkumine oli piisavalt selge, ei tulene ETL artiklis 267 ette nähtud võimaluse kasutamisest, vaid Euroopa Kohtu antud tõlgendusest. Siseriiklikele kohtutele antud võimalus pöörduda Euroopa Kohtu poole, kui nad peavad seda liidu õiguse sätte tõlgendamise jaoks vajalikuks, isegi kui esitatud küsimust on juba käsitletud, oleks kahtlemata piiratud, kui sellise

võimaluse kasutamine oleks määrav liidu õiguse ilmse rikkumise tuvastamiseks, et määrata vajadusel kindlaks asjaomase liikmesriigi vastutus liidu õiguse rikkumise eest. Selline mõju seaks kahtluse alla eelotsusetaotluse menetluse süsteemi, ülesehituse ja eripära.

(vt punktid 53–55 ja resolutsiooni punkt 2)